

Андрија Гамс: „БИБЛИЈА У СВЕТАУ ДРУШТВЕНИХ БОРБИ”, Београд, 1970, стр. 207.

Ова књига др Гамса, поред Уводне напомене, у којој се истиче научнопопуларизаторски карактер рада, и садржаја, има Увод, два дела, и Закључак. У Уводу се дају подаци о саставу Библије и њеној историји. У I делу се Библија проучава као „огледало друштвених борби”, тј. утврђује се како су се разне друштвене борбе одразиле у Библији. II део, „Библија као извор друштвених борби”, има задатак да изложи како је Библија са своје стране, кад је једном завршена, утицала на друштвене борбе, служећи као извор идеологије одговарајућим покретима и снагама. Најзад, у Закључку писац синтетично приказује своје тумачење Библије и јеврејства и њен значај за човечанство, при чему, уз извесна ограничења, усваја Марксово схватање.

Овде не можемо улазити у приказ садржаја књиге, јер је писана сажето, па је он врло богат. Она обухвата у ствари историју јудаизма и хришћанства од настанка Библије до најновијег доба. Уз то, наравно, садржи и низ података из историје јеврејског народа и хришћанских држава без којих се не може разумети ни историја ове две религије. Тек у оквиру те историје дато је и оно што је био циљ књиге — одраз друштвених борби у Библији и њен утицај на ове борбе. Према томе, у ствари је предмет излагања у књизи много шири него што каже наслов. То је истовремено и добитак за читаоца, јер му се пружа много више знања, али и губитак, јер је тиме, нужно, главно питање добило мање простора и морало је бити сажетије обрађено.

Изгледа нам да је први део књиге занимљивији и важнији, а и успешније обрађен. Он је важнији и занимљивији за просечног читаоца који, као и пописани, врло мало или скоро ништа не зна о историји Библије, одн. историји јеврејског народа, о настанку и развоју јудаизма и хришћанства. С друге стране, овај део је успешније израђен јер је ближи остварењу главног циља књиге — утврђивању везе између Библије и друштвених борби. Писац је навео велики број места из Библије која показују став писца Библије према појединим друштвеним питањима, особито према богатству и сиромаштву и према власти и држави, као што показују и да се овај став мења првенствено у зависности од друштвеног положаја и улоге односног писца. Поред тога ту се на успео начин приказује развој јеврејске религије зависно од низа унутрашњих и спољних, материјалних и идејних утицаја. Иако сажето, овај део пружа значајна знања и јасно износи пишчеве идеје, одн. целу једну социолошку теорију друштвених борби.

Други део обухвата сувише велико раздобље, с толико много догађаја, који су уз то и боље познати, да је доиста било врло тешко, скоро немогуће, да се на овако кратком простору, маколико сажето, изложи нешто више од једног релативно скученог и штурог набрајања основних података о више-мање познатим стварима. Заузет изношењем тих података,

писац као да испушта из вида свој основни циљ — да покаже улогу Библије у свим тим догађајима, у јављању јереси и настанку и развоју друштвених борби, и да уверљиво покаже њен значај у свему томе. О овим питањима, која, међутим, треба да буду главни предмет излагања, има мало говора и мало података. Овде се излагање своди безмало искључиво на историју развоја хришћанства, с нарочитим обзиром на појаву секти и раздора и борбу у вези с тим. Овде писац није успео да покаже везу између разних врста друштвених слојева, посебно класа, и утицаја Библије на њих у њиховим борбама. Отуд недовољна уверљивост његове основне поставке — да је Библија знатно утицала на те борбе. Није јасно решено основно питање о томе, — наиме, да ли је Библија била стварни извор борбених идеја или само више или мање згодно средство да се оне изнесу у релативно прихватљивом и ауторитативном облику.

Рекли смо већ да овај рад пре има карактер историје религије него потпунијег описа друштвених борби и њихове везе с Библијом. Услед тога писац прихвата историјски уместо систематског начина излагања, тј. он иде, у I делу, од једне књиге до друге из којих се састоји Библија и показује како се у њима одражавају одговарајуће друштвене борбе, уместо да да синтетичан и систематски приказ тих борби и њихових узрока и да покаже како се оне одражавају у Библији. Тако саме борбе нису довољно диференциране и на одговарајући начин разврстане — оне се свode углавном на борбе између сиромашних и богатих, док се остале врсте борби мало и несистематски помињу. Тако је дошло до неизбежног упрошћавања објашњења настанка појединих идеја у Библији. У II делу, пак, историјски се излаже развој хришћанства и његових цркви и појава разних јереси, одн. реформи, и, у вези с тим, појава побуна, револуција, ратова, уз мало указивања на утицај Библије на све то. При том остаје нерасветљено основно питање и за I и за II део књиге, оно о противречном карактеру Библије — је ли она на страни сиромашних или богатих, какво је њено деловање у вези с тим противречним карактером.

Најзад, свакако би било добро да је писац дао и један шири закључак у коме би опширније изложио резултате свог рада и систематски навео разлоге за своје поставке. У ствари, књизи недостаје један шири теоријски део (али њен популаризаторски карактер је оправдање што овога нема).

Може се приметити и да је подела књиге на два дела донекле вештачка. Јер, с једне стране, и док није била довршена, Библија је утицала на друштвене борбе, а није била само њихов одраз, што, уосталом, и сам писац показује на појединим местима, а то значи да први део не може да садржи само одраз друштвених борби на Библију; с друге стране, и кад је једном написано све што је ушло у Библију, ова није била сасвим довршена, јер је предстојало утврђивање шта улази у праву Библију и одбацивање апокрифа, као што се и тумачење Библије знатно мења под утицајем друштвених борби, што значи да други део не може да садржи само утицај Библије на друштвене борбе.

Исто тако се поставља питање да ли писац своја излагања оправдано ограничава углавном на крај XVII века, избегавајући да говори о двома великим револуцијама — буржоаској и социјалистичкој, као и о данашњем тренутку. Је ли Библија и ту играла неку улогу, да ли су ове револуције утицале на њено тумачење? Поготову је ово питање важно сада у вези с успостављањем „дијалога“ између хришћана и комуниста. Зар комунисти-верници, којих има много, не читају Библију на други начин од капиталиста-верника и зар она не утиче на њих друкчије? Чини нам се да пишчево мишљење да од француске револуције наопамо Библија више не игра улогу у политичким борбама није тачно, мада је та улога свакако слабија но раније. Зато мислимо да би било добро да је на наведена надамасе занимљива и актуелна питања писац дао одговор. Међутим, треба свакако вољети рачуна да би улажење у ова питања с обзиром да је реч о данашњици, наметало далеко тежи задатак, излагања историје које је обележје књиге.

Може се закључити да је А. Гамс написао једну заиста занимљиву и поучну књигу, која, иако је у основи научнопопуларизаторског карактера, ипак јасно изражава и пишчева теоријска уверења и почива на очигледно добро савладаној грађи. С обзиром на занимљивост свог предмета и на непостојање сличних списа, књига ће свакако изазвати жив интерес читаоца, а она то и заслужује.

др Рад. Д. Лукић

REVUE DE L'EST. ECONOMIE ET TECHNIQUES DE PLANIFICATION, DROIT ET SCIENCES SOCIALES. VOLUME 1 — 1970 — No 1. EDITIONS DU CENTRE NATIONAL DE LA RECHERCHE SCIENTIFIQUE, PARIS. Национални центар за научна истраживања француског Министарства народног образовања почео је издати нов часопис за друштвене науке под насловом *Revue de L'Est*. Главни уредници часописа су Е. Залески (*Eugène Zaleski*) директор одељења за научна истраживања наведеног Центра и М. Асаж (*Michel Lesage*) професор Правног факултета у Лиљу. У његовој речи, уређивачки одбор у чијем су саставу и други француски истакнути економисти и правници, истиче да проучавање економских, правних и друштвених проблема источних земаља свакако није посебна научна дисциплина и да та чињеница можда не оправдава покретање специјализованог часописа који би био посвећен економским и друштвеним проблемима источних земаља. Међутим, уређивачки одбор сматра да „Совјетски Савез, Источна Европа, Социјалистичка Азија, друге колективистичке земље стварно пружају примени метода различитих друштвених наука веома богат терен, који заслужује да буде обилно коришћен“. Часопис има двојак задатак. Прво, да упозна јавност о научним истраживањима која су о тим земљама постигнута у Француској. Други задатак часописа је да постане гласило у коме ће сарађивати стручњаци истока и запада и тако допринесе потребном научном дијалогу између научних истраживача. Због обезбеђења слободе изражавања и обезбеђења објективности у дијалогу, Уређивачки одбор наглашава, да неће одговарати за гледишта изнета у појединим чланцима која буду објављена у часопису.

Часопис ће изазвати тромесечно а поред чланака садржаваће још и друге рубрике као што су: дискусије о појединим проблемима, прикази књига и научних колоквија, конгреса, сусрета и других видова научне делатности на проучавању друштвених наука у социјалистичким земљама. Иако је часопис првенствено намењен економским и правним наукама, Уређивачки одбор истиче да ће часопис посветити пажњу и другим научним дисциплинама, посебно ради анализе политичких и друштвених проблема, како би се што више обезбедила научна истраживања социјалистичког друштва у целини. Први број садржи следеће чланке: „Уставни основи Чехословачке федерације“ проф З. Јичински (*Zdenek Jičinsky*) и В. Кнап (*Viktor Knapp*), професори Правног факултета — Праг); „Партишпација и конфликти у радним односима у социјалистичком свету (Г. Кер — *Guy Carre*, проф. Правног факултета у Нантеру); „Планификација и функционисање у индустрији Источне Европе“; Ј. Г. Зиелински (*Janusz G. Zielinski*), професор Правног факултета у Варшави; „Произвођачки савези и проблем концентрације предузећа у СССР Е. Залески (*Eugene Zaleski*), директор одељења за научна истраживања француског националног центра за научна истраживања; „Правни режим земљишта намењеног пољопривреди у праву Социјалистичке Републике Румуније“ (*Salvatore Bradeanu*, управник одељења за грађанско право Института за правна истраживања Академије наука Румуније) и „Хулиганизам у Совјетском Савезу“ (*Nadine Marie*), асистент одељења за упоредно правна истраживања Националног центра за научна истраживања Француске.